

ዝኽሪ 50 ዓመት
ዘይሃስሰ በሰላ ህልቂት ዖና

ብተስፋ-ጋብር ምስግና

አብ ኣርእስትይ ቅድሚ ምእታወይ ብረታዊ ቃልሲ ኤርትራ ካብ ዝጅምር ኣትሒዙ ብሕሱማት ገዛእቲ ኤርትራ ብሕማቕ ጠመተ እትርአ ዝተወለድኩላን ዝዓበኹላን ብከረን ጸዕዳ እተጠምቀትን እትልለን ተቐባሊት ጋሻ ዝኾነት ከረን መነባብርኣ ከመይን እንታይን ከምዝነበረት ብሕጽር ዝበለ ክገልጽ ደስ ይብለኒ።

ብፍቅርን ሰላምን ሓድነትን ምትሕግጋዝን ምርድዳእን፡ ዓሌት ይኹን ወገን ዘየጥቅዓ፡ ኣመንቲ ክርስትናን ምስልምናን ተኸባቢርም ዝነበሩላ፡ ኣብ ሸግር ኮነ ኣብ ራህዋ ብሓባር ዝጉህዩን ዝሕገሱን ንዝኾነ ግርጭታታ ኣብ ትሕቲ ገረብ ኮፍ ኢሎም ሸግር ዝፈትሑ ለባግትን ክቡራትን ሸማግሌታት ዝነበሩ፡ ኩሩዓት ሰብ መሬት ብሄረ ብሌንን ብሙሉአትን ብሄራት ኤርትራን ዝተፈላለዩ ካልኣት ብሄራትን ብሓድነት ዝነበሩላ፡ ናይ ብሓንጻኢ ኩንካ ምንባር ምኩር ተመኩሮ ዘለዎ ከተማ ምጅና ዘይከሓድ ሓቂ ኢዩ።

ንኣብ ላዕሊ ተጠቂሱ ዘሎ መነባብር ፍቕርን ሰላምን ዘለዎ ህዝቢ ሕሱማት ገዛእቲ ኤርትራ እናተቐባበሉ ንክብርዝዎ ዘይፈንቀልዎ እምነን ዘይጸሕተርዎ መሬትን የሎን፡ ግፍዔኛ ሃይለስላሴ ብረታዊ ቃልሲ ኤርትራ ካብ ዝጅምር ኣትሒዙ ብግስ ከይበለ ኤርትራ መሬታ እምበር ህዝባ ኣየድልዩንን ብምባል ንምጽናት ህዝብን ሕልሙ ንምትግባር ፈላሊኻ ግዛእ ኣብ ዝብል ኣምር ብምፍግር ኣስላም ንኤርትራ ንኣዕራብ ክሸጥዎ ኢዮም እናበለ ምስ ብኣጸብዕ ዝቆጸሩ ዑሱባት ኤርትራውያን ምትሕብባር ኣብ ነንሕድሕዱ ንክይተኣማመን ንቃልሲ ህዝቢ ክቆጸዮ ወግሐ ጸብሐ ብፈነዎ ፊደዮን ጽሑፋትን ምዝርጋሕ ብሓይሊ በትርን ብረትን ስጉምቲ ምውሳድ ኣየዕረፈን፡ እዚ ዓማጺ ስርዓት ዝዘንጎዖ ኣንተሎ ኣመንቲ ምስልምና ኤርትራውያን ምኽኖም ኣይተገንዘቦን ሃይማኖታዊ ኣምር ከምዘይሰርሓሉን ብበትሪ ይኹን ብሓይሊ ብረት ምምብርካኽ ዘይሕሰብ ኢዩ፡ ቃልሲ ኤርትራ ቃልሲ ህዝቢ ስለ ዝኾነ ንዝተገፈ መሰሉ ንኸውሕስ ኣስላማይ ይኹን ክርስትያን ብሓባር ብረት ዝግጠቀ፡ ህዝቢ ንዝግጠቕ ብረት ብዘይ ውልውል መስዋእቲ ከፊሉ ንናጽነት ሃገሩ ከውሕስ ዝተበገሰ፡ እዚ መታለሊ ስርዓት ግን ነቲ ዘይዕውተሉ ጉዳይ ኤርትራ ኣብ ዞና ቀይሕ ባሕሪ ምስ ጥቕምም ዘተኣሳስሩ ምዕራባዊያን ሃገራት ብምሉእ ሓይሎም ብረትን ገንዘባዊ ሓገዛት እናለገሰሉ ኣብ ምጽናት ህዝቢ ኤርትራ ብጭካነን ዓመጽን ንዝገብሮ ዝነበረ ግፍዕታት ከም ዘይረእዩን ከምዘይሰምዑን ዘተባብዕዎ ብምንባርም ዘይርሳዕን ዘይሕክኽን ጸሊም ነገሪ ታሪኽ ኢዩ ዘለዎም።

ኣብ መፋርቕ ሰሳታት ብረታዊ ቃልሲ ኣብ ዕሽሉ ከሎ ተጋደልቲ ኣብ ከተማ እናኣተዉ ብቀጸሊ ናይ ኢድ ቦምብ እናደርበዩ ራዕዲ ዘእተዉሉ ግዜ ሓይሊ ፖሊስ (ፖሊስ ዓባይ) ዓቕሙ ድሩት ኣብ ዝነበረሉ እዋን ብእስራኤል ዝተመልሙሉ ቀዳሞት ሓይሊ ኮማንዶስ ኣብ ከረን ካብ ዝተመደቡሉ ግዜ ኣትሒዞም ብዘይ ዕረፍቲ ንህዝቢ ምድሃልን ምብሰባስን ኣብ ከተማ እናወረዱ ብዘይ ንሕሲዮ ምቕጥቃጥን እኩባት መንእሰያት ኣብ ዝረኹቡሉ ግዜ ብዘይ ምኽንያት ዝሰሃልዎ ዝነበሩ እኮይ ግብሪ ኣይርሳዕን ፡ ኣብዚ ግዜ እዚ ብ1965 እቲ ናይ ከረን ኣውራጃ ፖሊስ ሓላፊ ዝነበር ኮሎኔል ገብረኪዳን ምስ ተቐትለ ብሰላሳ ኣንደኛ(31st Division) ዝፍለጥ ጦር ሰራዊት ብለይቲ ኣብ ከረን ድሕሪ ምእታዎም ኣብ መንገዲ ዘዝረኹብዎ መንእሰያትን ሸማግሌታት ከይተረፉ ብማህረምቲ ዝተሰሃልዎ ውሑድ ኣይኮነን፡ ኣብ ዝኣተዉላ ለይቲ ከይኣክል ንጽብሒቱ ገዛዝ እናኣተዉ ንቆልዑትን ኣንስትን ክፍትቡን ክበሳብሱን ኣብ ዝጀመሩሉ እውን ኣብ ዓድ ሓባብ ንዝፈጸም ምብሰባስ ሓዲ ወላዲ ክጻወር ስለ ዘይከኣለ ሴፍ መዚዙ ንሓዲ ካብ ጦር ሰራዊት ቅድሚ ምቕታሉ ቀዲሞም ኣብ ቅድሚ ስድርኡ ዝረሸንዎ፡ እቶም ሽዑ ዝመጹ ጦር ሰራዊት እውን ከም ተወሳኺ ቆሞሚ ሓይሊ ኣብ ከረን ተመደቡ፡ እዚ ግዙፍ ሓይሊ ኮማንድስን ጦር ሰራዊትን ኢትዮጵያ ብብወገኖም ንምጽናት ተጋደልቲ ኣብ ዝወፍሩሉ ግዜ እቲ ቃልሲ ብዕሸሉ ከሎ ውሑዳት ዝቆጸርም ተጋደልቲ ኣድብዮም ድሕሪ ምጽናሕ ንኮማንዶስ ይኹን ንጦር ሰራዊት ሃሲያታት የውርድሎም ከምዝነበሩ ዝዝከር ኮይኑ በንጻሩ እውን ሰራዊት ገፋዒ መንግስቲ ሃይለስላሴ ምስ ውሑዳት ምዑታት ተጋደልቲ ገጢሞም ዓወት ኣብ ዝረኹቡሉ ግዜ ህዝቢ ንምርዳድ ምእንቲ እዛ ሓላፊ መሬት ንዝተሰዋኡ ሸውዓቲ (7) ተጋደልቲ ኣምጺኦም ንናይ ከረን መዘጋጃ ቤት ቃራናታት ተኸልኩም ኣንጠልጥልዎም ዝብል ትእዛዝ ኣብ ናይ ቀደም ፈርሽት እኽለ ዝነበረ ሕጂ እንዳኹዳር ዘሎ ህዝቢ ንክዕዘበም ዘተሓላለፉ፡ ጸኒሖም እውን ዕስራን ሓደን (21) ሰዓላት ብምምጻእ ዕጫ ብጸቶም በጺሕዎም ኣብቲ ልሙድ ቦታ ኣንጠልጠልዎም ብብውልቂ ንዝተሰዉኡ ከይተረፈ ኣብ ጎደናታት ምጽታሕ ዝፍጸምዎ ኢሰባዊ ተግባራት ንዝኣከቲ መግለጺ እንታይነቶም ከም ዝኾነ ንህዝቢ ብሩህዮ፡ ኣብ ወርሒ 9, 1968 እቲ ዝመረረ ክስራን ዘሰባበ ብሰራዊት ሓርነት ዝተወሰደ መጥቓዕቲ ሓልሓል ብግምት 50 ዝኾኑ ሰዓላት ተጋደልቲ ኣምጺኦም ኣብ ጂራፊዮሪ ብምጽጥሖም ንህዝቢ ጓህን ስንባደን ኣሰዲቡሉ ኢዩ እቲ

ዕለል እንደራሴ ሃይለስላሴ ኣብ ኤርትራ ኣሰራተ ካሳ ነዚ ኢሰባዊን ዘነውርን ተግባራት ከም ዓወት ቆጶሩ ብምጉብዕባዕን ምፍርራህን መደረ ድሕሪ ምግባር ኣብ ልዕሊ ዝተሰዉኡ ምዑታት ተጋደልቲ ንዝተዓወቱ ኮማንዶስ ሸመት ድሕሪ ምዕዳሉ ኣሰላም ስለ ዝኾኑ ኣብ መቐብር ኣሰላም ቅበሩዎም ኢልካ ትእዛዝ ምሕላፍ ልሙድ እኳ እንተነበረ እቲ ዝተሰዋኤ ኣይርእዮ ኣይሰምዮ ምእንቲ መራቶም ንዝሓለፉ ኣብ መራቶም ኣብ ሓዲ ጉድጓድ ኣሰላምን ክርስቲያን ብሓባር ዝተቐበሩ፡ እዚ ኩሉ ተግባራት ንህዝቢ ምስንባድን ምርዓድን ምፍርራሕን ብመደብ ዝፍጸም ከም ዝነበረ ህዝቢ ኣይሰሓቶን ለሚድዎ ከኣ ኢዩ፡ ብኣንጻሩ በዚ ክፍኣት ዘይደሃል ህዝቢ ኣብ ቃልሲ ምጽንባርን ምሕጋዝን ብምዕዛዝ ተሳትፎ ህዝቢ ኣብ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ኣብ ዝለዓለ ጥርዙ ዝበጸሐ፡፡

ሓይሊ ህዝቢ ካብ ሓይሊ ብረት እናበርትዓሉ ኣብ ዝመጸሉ ግዜ እዞም ብደም ኤርትራዊ ኢዶም ዝጨቀዎ ሃይለስላሴ ይኹን ኣሰራተ ካሳ ንዕንጋዕት ንብረትን ምቕንጻል ህዝብን ምቕጻል ቑሽታትን ሓድሽ መምርሒ ብምውጻእ ናብ ከባቢ ዘለዎ ቑሽታት ካብ ዘለዉዎ ቦታ ለቑቕም ኣብ ካልእ ቑሽታት ንክጥርነፉ ብምግባር ነባር ዝተፈላልዮ ቑሽታት መዋእሎም ንዝዓበይሉን ዝሰረትዎን ቦታ ሓዲጎም ኣብ ቅድሚ ዓይኖም እናረአዩ ዝተቃደለ ቦታታቶም ሓዲጎም ኣብ ኢዶም ንዝጸንሐ ንብረት ሓዞም ገለን ነናብ ዝፈልጥዎ ምጽጋዕን ገለን ከኣ ኣብ ካልእ ዝተፈቐደሎም ምህናጽን ተጸሚዶም ቅሳነት ዘይብሉ ናብራ ንምሕላፍ ዝተገደዱ፡ ካብ ዝፈርህዎ ከይወጹ ነቲ ሓድሽ ናብርኣም እናኣማሓየኹ ንዝነገጸዎ ከይተረፈ ንወንበደ ትምግቡን ትሕዝቡን ኣለኹም ብዝብል ምስምስ ምፍጣር ኣብ ምቕጻልን ምዝራፍን ምቕቓልን ስለ ዘሰዓብሎም ክጸወረሉ ኣብ ዘይከአለሉ ደረጃ ምስ በጽሑ ገሊኡ ንስደት ገሊኡ ብረት ኣልዒሉ ንክቃለስ ዝመረጸ፡ ናጽነታዊ ቃልሲ ሓይሉ እናደልደለ ኣብ ዝመጸሉ ሰራዊት ሓርነት ኣብ ምጥቃዕ፡ ወተሃደራት ግፍዒኛ ሃይለስላሴ ብተጋደልቲ ንዝወርዶም ዝነበረ ማህሰይትታት ክጸወርዎ ኣብ ዘይከአለሉ ደረጃ ምስ በጽሑ ብደብዳቤ ነፈርቲ ብዘይ ኣፈላላይ ቆልዑትን ኣንስትን ሸማግሌታትን ንዝነበሩ ቑሽታት ምስ እንሰሳ ዘበት ከይተረፉ ከም ዘይነበሩ ዝገብርዎን ዝነበሩ፡ ህዝቢ ነዚ ተተመላሊሱ ኣብ ልዕሌኡም ንዝወረድ ዝነበረ ኣረሚናዊ ተግባራት ጠጠው ከምዘይብል ድሕሪ ምግንዛቦም ገለን ንሜዳ ወጺኡ ብረት ክሕንገጥ ከሎ ገሊኡን ንስደት ዘምረሐ፡ ምዑታት ሰራዊት ሓርነት መጥቃዕትታት ኣብ ምቕጻል እቲ ህዝቢ ንምጽናትን ምብሰባሳትን ኣብ ኤርትራ ዝተመዘዘ ጀነራል ቶሽመ እርገቱ ንመታሕት ኣብ ዝወርደሉ ዝነበረ ግዜ ኣብ መንጎ ሃብርንጋቓን ዒላበርዕድን ኣብ ባልዎ ምስበጽሐ ኣድቢዮም ብምጽናሕ ስጉምቲ ኣብ ዝወሰዱሉ ሕነ ጀነራሎም ክፈድዩ ኣብ ከባቢ ከረን ንዘለዎ ቑሽታት ብዘይ ዕረፍቲ ህዝቢ ምህላቕን ምዝማትን ንቑሽታት ምቕጻልን ዘድሃቡ፡ እዞም ደም ሰብ ዘይጸገቡ ኣብ መወዳእታ 70ታት በሰክዲራን፡ ዶናን ዕጩኣን በጸሑ ኣብ ናይ ሓዲ መዓልቲ ፍልልይ ብዘይንሕሰዮ ብጃምላ ምስ ህዝብን ዘቃጸልዎንን ዘዕነውዎንን፡፡

እቲ ብዕለት November 30, 1970 ዝተገብረ ኣረሚናዊ ህልቂት በሰክዲራ ብማሕበር ንኡሳን ኣሕዋት ካፑቺን ኣብዮ መንፈቕ ዝሕተም ዝነበረ መጽሔት ትምጻእ መንግስትከ ቁ. 73-74 2000-2001 ዘውጽእዎ መግለጺ ኣብ ህላወኡም ስለ ዝነበረ ካብኡ ንላዕሊ ክገልጽ ኣይክእልን እቲ ዘጉሂ ግን ንክርስቲያንን ኣሰላምን ኣብ ቤት ጸሎት ኣእቲኻ ብግፍዒ ምርሻኖም ዘሕዝንን ዘይርሳዕን ገበን ኢዩ፡ ብኣሕዋት Dr. ክፍለማርያም ሓምደን ተኪኤ ዓሊቢኺትን ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ምስ ናይ Kabod Tv ኣብ መበል 49 ዓመት ህልቂት በሰክዲራን ዶናን ንዝገበርዎ ዝምስገን ምልልስ እኹል ኢዩ ኢሊ ዝኣምን ናብ ናይ ዶና ታሪኽ ከድህብ፡፡

ኣነ ንህልቂት ዶና ትዕዝብተይ ክህበሉ ከለኹ እንታይን ከመይን ከምዝነበረ ተሳትፎ ብሙልኡ ተመሃሮ ካልኣይ ደረጃ ከረን ነዚ ዘሕዝንን ዘጉህን፡ ብግፍዒ ዝተቐትሉን ዝሓረሩን ኣብ ሬሳታትን ውጉኣትን ምልዓልን ምቕባርን ዝተሳተፍኩም ከም ናተይ ነናትኩም ትዕዝብቲ ክህልወኩም ስለ ዝኸእል ኣነ ዘየስፈርክዎን ዝረሳዕክዎን ክትምልእዎን ንዘለዎ ጌጋታት ንኸትእርምዎ ይላቦ፡፡

November 30, 1970 ኣመንቲ ምስልምና ዒድ ንክኸብሩ ኣብ ሜዳ ኩዕሶ እግሪ (ጃኮ) ከረን ተኣኪቦም ዝሰግድሉ መዓልቲ ብምንባር ንክብሪ እዚ በዓል ሰካውት ከረን ከምቲ ልሙድ ኣብ ዝኾነ ሃይማኖታዊ በዓላት ጸጥታ ንምክባር ተሰሊፍና ኣብ ዝነበርናሉ ግዜ ሰላት ዒድ ቅድሚ ምጅማሩ ዳርጋ 100 መትሮ ዝርሕቀቱ ቅድሚ ሕጂ ተራእዩ ዘይፈልጥ ብረት ዝግጠቐ ጦር ሰራዊትን ረሻሻትን ድሩዓት መካይንን ዝሓዘ ብምዕዛብና ኣብ ዘሰከፍን ዘጠራጥርን ኩንታት ከም ዝነበረን ህላዌ መራሒ ጦር ሰራዊት ኮለኔል ወለና ኣብኡ ብምንባር ምናልባሽ ንዝሰግዱ ዝነበሩ ስጉምቲ ንምውሳድ ትእዛዝ ከተሓላልፍ ይጽበዩ ደኾን ነይሮም ብምባል ኣብ ግምትን ኣብ ሓሳብን ዝተውሓጥና እቲ ፍርሂ ከምዚ ኢሉ ከሎ ሰላት ዒድ ኣብ ምወድኡ ተቃሪቡ ከሎ ኣብ ሕለት ሱዳን ኣጉዶ ስለ ዝተቐጸለት ምስ ብጸየይ ካብ መስርዕ ወጺእና ብጉዶ ድሕሪ ምብጸሕና ነቲ ባዕሉ ዘቃጸላ እንፈልጦ ሰብን ምቕጻል ኣብ ካልእ ኣጉዶ ከይለሓመ ምቑጽጻር ዝበጸሕና፡ ሰላት ኣልዒድ ኣብቂዑ ፋሕ ስለ ዝበለ ምናልባሽ ምቕጻል ናይዛ ኣጉዶ ናይቲ ተሓሲቡ ዝነበረ ህልቂት መድሕን ከይኮነት ኣይትተርፍን ዝብል ግምታት ዝበጸሕና፡ ኣብ ዝተጠቐሰ ዕለት ዒድ መዓልቲ ብዘይ ምሕረት ህልቂት በሰክዲራ ዝፈጸሙ፡፡

December 1, 1970. መዓልቲ ካልኣይ ዒድ ብምንባር ኩሉ ተመሃራይ ደወል ከይተደወለ ኣብ ቀጽሪ ቤት ትምህርቲ ብኩነተት ዒድ ኣልዒልና እናዘተና ካብ ጥቓ ቤት ትምህርትና ዘሎ ዕርዒ ፎርቶ ጸላኢ ዝተወንጨፈት ቦኸሪ መድፍዕ ስጉምቲ ንህልቂት

የና ዘምረሐት ኮይና ነዚ ኣረሜናዊ ተግባር ንክፍጽሙ ኣብ ከባቢ ዮና ኣድብዮም ዝጸንሑ ምሕረት ብዘይብሉ ብዘይ ዕረፍቲ ጭካነ ብዘመልኦ ቆልዑትን ኣንስትን ሽማግሌታትን ከይፈላለዩ ብካራን ብጥይትን ካብኡ ዝኸፍኡ እውን ኣብ ገዛውቶም ምስ ንብረቶም ብሓዊ ዘሕረሩን እታ ካብ ዝተፈላለዩ ቦታ ዝተኣኸኸቦት ቆሽት ከምዘይነበረት ገበርዋ፡ ህዝቢ ከረን ነዚ ቅድሚ ቀትሪ ኣብ ሓጺር ግዜ ዝወሰድዎ ስጉምቲ ናባይ ከምዘምርሕ ስለ ዘይፈልጠ ነብስኻ ንምድሓን ኣብ ዘዘረኹብካሉ ቦታን ዝበዝሕ ተመሃራይ ኣብ ቀጽሪ ቤት ትምህርቲ ክፍልታት ድሕሪ ምዕቕብ ህድእ ምስ በለ ነናብ ገዛኻ ምስ ኣቶኻ ጓሂ ሓዘን ቅሳነትን ድቃስን ዘይብሉ ከም ዘይሕለፍ የሎን ሓሊፉ። እቶም ደቂሳም ዘይሓደሩ ሽማግሌታት ዓዲ ነቶም ብግፍዒ ዝተቐትሉ ዝሃለቁን ንቡር ቀብሪ ክግበረሎም ብምባል ምስ ኣዛዚ ናይዚ ቅንጻላን ካልኣት ስቦ ስልጣንን ኣብ ለመና ድሕሪ ምጽማዶም ንሕጽር ዝበለ ግዜ ንክቐበሩ ስለ ዝተፍቐደሎም ወረ ምስ ተዘርግሖ፡ December 2, 1970 ኣብ ቤት ትምህርቲ ደወል ተደዊሉ ኣብ መስርዕ ከለና ንዝተረኸበ ሓበረታ ኣብ ሓንጎል ኩሉ ተመሃራይ ብምንባር ኣብ ክንዲ ትምህርቲ ኣቃልበና ነቶም ብጭካነ ዝሃለቐ ረሳታት ንምልዓልን ንምቐባርን ብሙሉኡ መስርዕ ጥሒስና ተበገስና ስካውት እውን ንኣብ ቤት ትምህርትና ዝርከብ ቤት ጽሕፈትና ኣቲና ንዘሎ መኹዓቲታትን ባይላታትን ሒዝና ናብ ዮና ተበገስና፡ ኣብኡ ኣብ ዝበጸሕናሉ ዘጉህን ዘሰንብደን ብዓይንኻ ኸትርእዮን ንኸትኣምናን ዘጸግም እቲ ጎልጎል ብብረትን ሳንጃን ነብሶም ዝተባሳሰዔ ሬሳታት ህጻናት ኣብ ሕቕፊ ወላዲቶም ዝሞቱን ብሂወቶም ጡብ ወላዲቶም እናጠበዉ ብምርኣይን ኣብ ውሽጢ ኣባይቶም ብሓዊ ዝሓረሩን ነዘም ብጭካነ ስጉምቲ ዝተወሰደሎም ክትዕዘብ ከሎኻ ወላኳ ጭንቀት ዘስዕብ እንተኮነ መዓንጣኻ ሸጥ ኣቢልካ ገለን ጎዳጉድ ኣብ ምኹዓት ገለን ሬሳታትን ወጉኣትን ኣብ ምልዓልን ኣብ ስጉምቲ ዝተወሰደሉ ቦታ ዘምለጡ ውጉኣትን ቁሱላትን ኣይሰኣኑን ብመባል ሬሳታትን ቁሱላትን ንምድላይ ካብቲ ህልቂት ዝተፈጸመሉ ኣርሒቕና ብምኽዳ ወጉኣትን ቁሱላትን ዝረኸብና፡ ዕዘዝ ተሳትፎ ህዝቢ ብምንባር ገለን ብዝተረኸበ ዓለባን ተንኮባታትን ኣብ ምግናዝ ገለን ንምኹዓቱ ዘየጸግም ልሰሉሰ ቦታ ኣብ ዝተረኸበሉ ብጃምላን ብንጽልን ብድርብን ኣሰላም ይኹኑ ክርስትያን ኣብ ሓደ ጉድጓድ ንምቐባርም እውን ዘጸግም ኣይነበረን፡ ከም ስካውት መጠን ንተረኸቦ እዚ ህልቂት ክንስንዶ ስለ ዝነበረና ብቐጽሪ 647 ሬሳታት ቀቢርና ምናልባሽ ካብኡ ንላዕሊ ክኹኑ ይኸእሉ ዝብል ግምታት ነይሩ ኢዩ ስለምንታይ ኣብቲ ከባቢ ሬሳታትን ቁሱላትን ብምርካብናን ከም ዝተረደኣና እውን ኣብ ከባቢ ዝቐመጡ ጸኒሖም ቁሱላት ምምጻእን ሬሳታት ኣልዒሎም ከም ዝቐበሩን ገለ ሬሳታት እውን ብስድራብታት ኣብ ዘዘደልይዎ ወሲዶም ዝተቐበሩን እዚ ኩሉ ተደማሚሩ ካብቲ ኣቐሚጥናዮ ዘሎና ቁጽሪ ንላዕሊ ከምዝኸውን ዘየጠራጥር ኢዩ።

ነዚ ዘሕዘን ተረኸባታት ከም ስካውት ንሓገዝ ኣብ ሆስፒታል መዓልታዊ ተጸሚድና ከሎና እቲ ዕሉል ኮለኔል ወለና ነዚ ህልቂት ዝፈጸመን ናይ ከረን ኣውራጃ ፖሊስ ሓላፊ ሜጀር ነጋሽን ሆስፒታል ንክበጽሑ ኣብ ዝመጽሉ ግዜ ኣብ ሓደ መእለዩ ክፍሊ ድሕሪ ምእታዎም ገልጠምጠም ብምስማዕና ምስ ገለ ካብቶም ቆሲሎም ዝእለዩ ዝነበሩ ደኾን ይኸውን እናበልና በንጻሩ ምስ ማርቲ ሰባይቲ ሚስተር ሁዩ ዳውኒ ከም ዝነበረ ፈሊጥና ምኽንያቱ ኣዛዚ ናይ እዚ ህልቂት ንክበጽሕ ደስ ስለ ዘይበላዩ እዚ ከይኣክል ሚስተር ሁዩ ዳውኒ ብደገ ጸኒሖ ኣብ ዝመጸሉ እውን ዳግመ ግጭትን ምስሕሓብን ኣብ ዝተፈጥረሉ ካብ ሆስፒታል ብዘይ ዕረፍቲ ንወጉኣት ዝሕግዙሉ ዝነበሩ ኣልቂቕም ካብ ከረን ንክወጹ ዝተገደዱ። ሚስተር ሁዩን ማርታ ዳውኒ ንነዊሕ ኣብ ከረን ዝተቐመጡ ኣመሪካውያን ኮይናም ኣብ ከባቢ ከረን ብዘሕሩ ሓዛት ዘበርከቱ መዕባይቲ ዘኸታማት ምስ ቤት ትምህርቱ ዘቆሙን እቲ ዝዓበዩ ክኣ እታ ኣብ ህልቂት ዮና ንወጉኣት መእለዩ ዝኸነት ሓዳስ ሆስፒታል ብተበግሶኦም ዝተሃንጸት ዓቢ ኣበርክቶ ዝገበሩ ብህዝቢ ከረን ዝምስገኑን ዝልለዩን ፍጡራት ኢዮም።

ኣብ ከረን ጽብቕ ግብሪ ከምዝገብሩ ክፍለጠሎም ዘይደልዩ ባእታታት ቁጽርም ውሑድ ኣይኮኑን ምስ እዚ ኩነታት ዮና ዝተኣሳሰረ ንሓገዝ ኩሉ ግዜ ድልው ዝኾነ መሓመድ ኑር ያቐት ነብሱ ይምሓር ብዘይ ወለዲ ካብ እዚ ህልቂት ዝተረፉ ቆልዑት ሓንቲ ሞግዚት ቆጻሩ የዕቢ ምንባር ዓቢ ኣብነታዊ ታሪኽ ዘለዎ ዘይርሳዕ ፍጡር ኢዩ።

ንዝተጠቐሰ ኩነታት እቲ ዝተገብረ ግፍዒ ዓው ኢልካ ዘይትበኸየሉ ጓህን ሓዘንን ቅርሕንትን መርገምን ኣብ ውሽጥኻ ተዓቕኑን ተቆጢቡን ከሎ እታ ኣበዩ ዓመት እትብዕል ነግዲ ቅዱስ ሚካኤል January 21, 1971 ኣመንቲ ክርስትናን ኣመንቲ ምስልምናን ከይተረፉ ዝሳተፍሉ በዓል ኮይኑ ከም ልሙድ ተሳትፎ እቶም ዓሚቕ መንፈሳውነት ዘለዎም ምእንቲ መስል ወዲ ሰብ ዝጣበቁ ምስ ዝተፈላለዩ ሃይማኖት ክርስትናን ኣሰላምን ጽብቕ ስኒትን ሕውነትን ዘለዎም ኣፈኛ ዕቡሳት ዝኾኑ ብጹእ ኣብነ ኣብራሃ ፍራንሲዮ ናይ ኤርትራ ካቶሊካዊት ኣቡን ነፍሶም ይምሓር ድሕሪ ዑደት ንነጋዲያንን ዕዳማት ኣብ ህላወ ናይዚ ህልቂታት ዝፈጸሙ ገበኛታት ስቦ ስልጣን ከይተረፉ ዝተሳተፍዎ ጸሎት ድሕሪ ምዕራጎም ንዓኡም እናጠመቱ ንሓደ ኣብ መንጎ ኣሰመራን ከረን ዝወሰድ መንገዲ ብቅትላት ሓደ ጀነራል ሕነ ንምፍዳይ ቆልዕትን ኣንስትን ሽማግሌታትን ንዘህለቐ ኣይትቐተል ዝብል ትእዛዝ ብምጥሓሶም ንዓኡም እናጠመቱ እውን በዓል ፈረስ ፈረስካ ኣይትእመኖ ክመውትዮ በዓል ክዳን ክዳንካ ኣይትእመኖ ክበሊዮ በዓል ሽመት እውን ሽመትካ ኣይትእመኖ ክቐንጠጥዮ ምስ በሉ ወዮ ኢዶም ብደም ንጹሃት ዝጨቀወ መእተዊ ጠፊእዎም ብረሃጽ ክከላበቱ ምርኣይ ንህዝቢ ጸባ ዘስተዩ ኣቡን መራሕን እዮም፡ ኣብ ዘዝተኸፈልዎ ኣኼባታት ጨቆንቲ ከይተረፈ ንገላኢቲ ርእሶም ከምዘድንኩ ዝገብሩ ዝነበሩ ኣፈኛ ወጹዕ መራሒዮም።

ለውጢ መጻኡ ንኣረሜናዊ ግዝኣት ሃይለስላሴ ዝተክኤ ግዚያዊ ወተሃደራዊ መንግስቲ(ደርጊ) ካብ ሃይለስላሴ ዘይፍለ ንኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ግፍዕን ዓመጽን ምቕጻልን ቅትላታትን ብዘይ ንሕስያ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ጉድኣት እናኣውረደ ኤርትራዊ ትውልዲ ዘለዎ ሓደገኛ ጀነራል ኣማን ዓንዶም ብኣቦ መንበርነት ብምምጻእም ኣብ ዘሰከፍ ኩነታት ኣውዲቐዎ ከም ዝነበረን ኣብ ሓጺር ግዜ ንኤርትራ ዑደት ምፍጻም ዝተበገሰሉ ኣብ ከረን ቅድሚ ምብጽሑ ሕዝቢ ተቓውሞ ንምቕራብ ካብ ኣዲስ ኣበባ ንከባቢ

ከረን ወኪሉ አባል ፓርላማ ዝተመርጹ ተባዕ ወላዲ ሰርጌንቲ ተወልደ በይን ነብሶም ይምሓር ምስ ኣብነትን ኮስኮስቲ ቃልሲ ከረን ዝኾኑ ወልደሰሰ ዓማርን ሰዉእ ሚካኤል ጋብርን ኣብ ከረን ዝርከብ ሜዳ ኩዕሶ እግሪ ህዝቢ ብምእካብ ንኣብ ከባቢ ከረን ቡብግዜኡ ንዝፈጸምዎ ግፍዕታታ ኣቤቱታን ተቓውሞን ንምቕራብ ዘተባብዑን እዮም፡ ኣማን ዓንዶም ኣብ ከረን ዝመጹ ኣብ ቤተ መንግስቲ ንዝተኣከበ ህዝቢ መደረ ብዓረብኛ ጸኒሑ ብጸያፍ ትግሪኛ እታ ዝነበረት መንግስቲ ልባ እምነዩ ብምባሉ ንዝፍጸሙ ዝነበሩ ገበናት ንኣረሜናዊ ሃይለስላሴ ዘሰከም ወቕሳ ምንባሩ ኣይዝነጋዕን፡ ህዝቢ ንኣማን ዓንዶም ሓደገኛ ወተሃደር ኢትዮጵያ ብምጥኑ ኣይተቐበሉን፡ ሰዉእ ሚካኤል ጋብር እቲ ወግሐ ጸብሐ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ዝወርድ ዝነበረን ኣብ ዝተፈላለዩ ዝተፈጸሙ ግፍዕታት ናይ ተቓውሞ ጸብጻብ ብድፍረት ከቕርብ ምስ ጀመረ ኣማን ንጸብጻብ ንከጽንዖ ሃበኒ ኢሉ ተረከቦ ሰዒቡ ካብ መንእሰያትን ዓበይትን ከይተረፈ ንዝቐረበሉ ሕቶታት ዕባራ መልሲ እናሃበሉ ዝዓጸዎ፡ ሰርጌንቲ ተወልደ በይን ኣባል ፓርላማ ኢትዮጵያ ከሎ ሓደ ካብቶም ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ብሃይለስላሴ ይኹን ብመንግስቱ ዝፈጸም ዝነበረ ግፍዓዊ ገበናት ዝቃወሙ ዝነበሩ ህዝቢ ከረን ዝኾርዓሎም ኣቦ ኢዮም።

ኩሉ ግዜኡ ኣለዎ ከም ዝበሃል ንመዋእል እናዓመጸ ዝነበር ፍጡር የሎን፡ ሃይለስላሴን መንግስቱን ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ካብ 1961 ጀሚሩ ዝተፈጸመ ገበናት ዘይርሳዕን ዘይሕከኽ ዝሓደግዎ ነባሪ ጸሊም ታሪኽ ዘይርሳዕዩ፡ ሃይለስላሴ ግዜ ኣርኪባቶ ብዝመጸ ለውጢ ሓንቲ ከይሓዘ ጥርሑ ክጓሓፍ ከሎ መንግስቱ እውን ግዚኡ ሓልዩ ንሰደት ብህድማ ዘምረሐ።

እናወደቐን እናተሰኩን ዝተጓዕዘ ቃልሲ ክቡር መስዋእቲ ድሕሪ ምኽፋል ኤርትራ ነጻ ወጸኡ፡ ብዝፈሰሰ ደም ሰዉኣት ዝበቐለ ዕንባባ ንሓርነትን ነጻነትን ንጥቕሚ ዉሑዳት ዘይኮነስ ንጥቕሚ ብዙሓት እውን ምንባሩ ክዝነጋዕ ዘየልብሉን ዘይከሓድን ሓቂ ኢዩ።

ዝተጠቐሰ ህልቂታት ኣብ 50 ዓመት ጥራይ ዘይኮነስ ኣብ ልብና ዝሰረተ መዓልታዊ እናተዘከረ ዝነበር ዘይርሳዕ በሰላ ዘለዎ ታሪኽ'ዩ።

ክብርን ሞጎስን ንስዉኣትና።